

Wordt de wasbeerhond een nieuwe muskusrat?

Hoewel voortplanting van in het wild levende wasbeerhonden in Nederland nog niet is vastgesteld, lijkt dat nog maar een kwestie van tijd. Met deze stelling moet ik wel voorzichtig zijn. Vijftien jaar geleden schreven Jaap Mulder en ik ongeveer hetzelfde in *Zoogdier*. Toen leek de oorspronkelijk Oost-Aziatische wasbeerhond *Nyctereutes procyonoides* Nederland bereikt te hebben vanuit het oosten, maar daarna werd het stil rond deze soort. Tot het najaar van 2001: vanaf die tijd komen er weer regelmatig waarnemingen van wasbeerhonden.

Het is niet altijd eenvoudig om vast te stellen of een waarneming echt een wasbeerhond betreft. Van de doodgevonden exemplaren, veelal overreden, weten we dat wel zeker. Dat het alleen om uit gevangenschap ontsnapte dieren gaat, is niet meer waarschijnlijk. In Duitsland breidt het areaal zich steeds meer westwaarts uit, zodat definitieve vestiging in Nederland er nu echt aan komt - of misschien al een feit is. Hoe willen we met deze nieuweling omgaan?

Omnivore opportunist

De wasbeerhond blijkt in heel verschillende landschappen te kunnen leven. Zijn voorkeur gaat uit naar rietvelden, oevers met brede rietkragen en moerasbossen. Maar ook bewoont hij parklandschappen en zelfs naaldbossen, zonder menselijke bewoning te schuwen. Dit aanpassingsvermogen hangt samen met het brede voedselspectrum; kleine zoogdieren, jonge hazen en konijnen, jonge vogels, eieren, reptielen, amfibieën, vissen, ongewervelden (vooral loop- of waterkevers en wormen), bessen, vruchten en granen (vooral maïs). Ook aas en afval worden niet versmaad.

De wasbeerhond is dus nog meer dan de das een echte omnivore opportunist. Gezien zijn voorkeur voor waterrijke gebieden zal hij, net als in het Duitse Mecklenburg-Vorpommern, ook in Nederland goed kunnen aarden.

Als een niet van nature in Nederland voorkomend zoogdier ontbreekt de wasbeerhond op de lijsten met beschermde soorten van de Flora- en faunawet. Iedereen die in het bezit is van een jachtakte en toestemming heeft van de grondeigenaar mag deze exoot dus doden. Wat is het doel van de beleidsmakers hierbij?

Argumenten voor bejaging

Het doden van exoten wordt veelal gezien als het tegengaan van faunavervalsing. Aan de oorspronkelijkheid van de inheemse fauna wordt een hoge waarde toegekend. Daarnaast speelt de vrees dat een geïntroduceerde soort de kansen van inheemse soorten negatief beïnvloedt, met eventueel uitsterven tot gevolg. Als derde argument geldt de vrees voor economische schade. Bij de wasbeerhond komen er zorgen over de volksgezondheid bij, met name wat betreft de verspreiding van de vossentintworm *Echinococcus multilocularis* (zie de oproep voor het inzamelen van dode wasbeerhonden



Deze wasbeerhond werd in Kootwijk in 1993 aangetroffen.
Foto: Sim Broekhuizen



Regelmatig worden wasbeerhonden als verkeersslachtoffer gemeld. Foto: Sim Broekhuizen

elders in dit nummer). Nu het areaal van de wasbeerhond zich echt tot Nederland gaat uitstrekken, moeten we de argumenten om de soort te bejagen nader beoordelen.

De eerste vraag is of het onbeschermd zijn van de wasbeerhond zijn vestiging effectief voorkomt. Hoe ging dat bij onze oosterburen? Na de eerste signalering in Oost-Polen in 1955 werd al in 1958 een exemplaar bij de grens met Duitsland gevonden. Uit het oosten van Duitsland kwam de eerste melding in 1961 en in 1967 werden in Brandenburg de eerste geschoten. Nog steeds ligt het zwaartepunt van de verspreiding in Duitsland in Mecklenburg-Vorpommern en Brandenburg, maar de soort komt inmiddels in alle deelstaten voor. In 1984 schatte Nowak het totale aantal wasbeerhonden in West-Duitsland op 100 tot 150 dieren. In het jachtseizoen 2004/05 bedroeg het geregistreerde aantal geschoten wasbeerhonden in heel Duitsland al circa 23.000, waarvan bijna 15.000 in Mecklenburg-Vorpommern. Een jaar later was dit laatste aantal weer toegenomen tot bijna 20.000. De jacht heeft in Duitsland de uitbreiding van het areaal dus niet voorkomen. Ook in Nederland zal

de jachtvrijstelling naar verwachting de vestiging van de wasbeerhond niet tegenhouden, maar op zijn best wat vertragen.

Interactie met de inheemse fauna

Welke effecten de wasbeerhond op de inheemse fauna zal hebben, is de tweede grote vraag. De soort zal zeker zijn tol eisen van prooidierpopulaties, maar door zijn opportunistische karakter mogen we verwachten dat hij zich vooral richt op prooien met een hoge dichtheid. Vanuit Mecklenburg-Vorpommern zijn nog geen alarmerende berichten gekomen over het verdwijnen van prooi-soorten.

Wasbeerhonden en dassen zijn ongeveer even groot en ze hebben een behoorlijke overlap in voedselkeuze. Wasbeerhonden zijn geen

gravers. 's Winters en in het voorjaar, als ze jongen te verzorgen hebben, zijn ze toch aangewezen op hollen. Zowel in Polen als in Duitsland blijken ze gebruik te maken van dassenburchten, zelfs als die door dassen zijn bewoond. Norman Stier en zijn collega's vonden bij hun onderzoek aan met zendertjes uitgeruste wasbeerhonden, dat deze soms jongen hadden in dassenburchten waarin ook jonge dassen zaten. Deze jongen zagen ze ook samen spelen. Beide soorten vertonen dus een onverwachte wederzijdse tolerantie (zie ook de waarneming van Ruud van den Akker elders in dit nummer). In Finland leidde de snelle toename van de wasbeerhond dan ook niet tot een daling van het aantal dassen. In Wit-Rusland wel, wat daar aan voedselconcurrentie werd geweten.

De relatie tussen wasbeerhonden en vossen is problematischer. Zowel in Finland als in Wit-Rusland nam de vossenpopulatie af bij de komst van de wasbeerhond. In Mecklenburg-Vorpommern vertoonde het aantal geschoten vossen in de periode 1996-2004 ook een dalende trend. Aanvankelijk leek ook hier toenemende voedselconcurrentie de verklaring, maar in 2004/05 en 2005/06 nam het

aantal geschoten vossen weer toe. Beide roofdier-soorten kunnen bij de betreffende dichtheden dus toch naast elkaar voorkomen. Uit onderzoek door Hinrich Zoller aan gezenderde dieren blijkt dat de leefgebieden overlappen. Maar hij zag zowel vossen jonge wasbeerhondjes als wasbeehonden jonge vosjes doden.

Duitse lessen

De ervaringen in Mecklenburg-Vorpommern leiden tot conclusies die ook voor Nederland van belang zijn. Bejaging en sterfte door het verkeer voorkwamen niet dat het aantal wasbeehonden toenam. Daarvoor zou de jachtinspanning twee- of driemaal zo groot moeten zijn geweest. Dat bleek daar op basis van vrijwilligheid niet te realiseren. Men moet daar dus aanvaarden dat de wasbeerhond deel gaat uitmaken van de wilde fauna. Daarnaast is excessieve schade aan prooidierpopulaties (nog) niet vastgesteld, hoewel 'nestpredatie' waarschijnlijk aanzienlijk kan zijn in kolonies van bodembroedende vogels. De wasbeerhond vult een eigen niche naast de andere roofdieren van gelijke grootte: das en vos. Het risico op verspreiding van ziekten tenslotte, is vergelijkbaar met dat bij de vos. Op plaatsen waar men beslist geen wasbeehonden wil hebben, moet een zeer gerichte inspanning geleverd worden, die ver boven een gangbare bejaging uitgaat. De wasbeerhond is verder een slechte klimmer en graver. Daardoor is bijvoorbeeld een gaashek van één meter hoog al voldoende om pluimvee te beschermen.

De Duitse ervaringen leren ons, dat het in Nederland onbeschermd zijn van de wasbeerhond zijn vestiging hier niet zal beletten. Om hem buiten de deur te houden zou een speciaal daarop gerichte bestrijding moeten worden opgezet, analoog aan die van de muskusrat. Tot nu toe zijn er geen aanwijzingen dat zo'n bestrijding nodig is vanwege economische schade of bedreiging van de biodiversiteit. We moeten er dus van uitgaan dat de wasbeerhond een vast bestanddeel van de Nederlandse fauna gaat vormen. Daarom moeten de beleidsmakers nader beargumenteren waarom de wasbeerhond in de Flora- en faunawet een andere positie zou moeten innemen dan collega-roofdieren als dassen, bunzings of marters. Daarvoor is het nodig dat tijdig

en structureel gegevens worden verzameld over de vestiging, verbreiding en ecologische impact van de wasbeerhond in de verschillende Nederlandse landschappen, inclusief de verspreiding van ziekten en parasieten. In dat laatste voorziet nu een initiatief van het RIVM.

Verder lezen?

- Goretzki, J. & H. Sprang, 2007. Anstieg rasant und unbemerkt. Streckenentwicklung von Marderhund, Waschbär and Mink in Deutschland: 8-11. In: R. Schneider (red.), Neubürger auf dem Vormarsch. Deutscher Landwirtschaftsverlag, Berlin.
- Kauhala, K., 1995. Changes in distribution of the European badger *Meles meles* in Finland during the rapid colonization of the raccoon dog. *Annales Zoologica Fennici* 32: 183-191.
- Mulder, J. & S. Broekhuizen, 1992. De wasbeerhond komt. *Zoogdier* 3: 34.
- Nowak, E., 1984. Verbreitungs- und Bestandsentwicklung des Marderhundes, *Nyctereutes procyonoides* (Gray, 1834) in Europa. *Zeitschrift für Jagdwissenschaften* 30: 137-154.
- Pielowski, Z., 2001. Informationen über Fremdarten in der Säugetierfauna Polens und über Arten, die eine Wiederverbreitungstendenz aufwiesen. *Beiträge zur Jagd- und Wildforschung*, 26: 103-109.
- Stier, N., 2007-1. Ständig auf Beutesuch. *Biologie des Marderhundes*: 14-23. In: R. Schneider (red.), Neubürger auf dem Vormarsch. Deutscher Landwirtschaftsverlag, Berlin.
- Stier, N., 2007-2. Rivalen von Fuchs und Dachs? Marderhund: Ökologische Auswirkungen der Besiedlung: 24-25, 27. In: R. Schneider (red.), Neubürger auf dem Vormarsch. Deutscher Landwirtschaftsverlag, Berlin.
- Zoller, H., 2007. Erste Ergebnisse des Forschungsprojektes der Universität Rostock: Koexistenz zwischen Enok und Reineke: 26. In: R. Schneider (red.), Neubürger auf dem Vormarsch. Deutscher Landwirtschaftsverlag, Berlin.

Sim Broekhuizen
Herenstraat 19
NL-6981 CT Doesburg
sim.broekhuizen@wur.nl